

Av. Nevhan AKYILDIZ

İzmir Bürosu Avukatı

**Fikri Mülkiyet, Bilişim ve Ceza Hukuku
Öğretim Görevlisi ve Danışmanı**

• Fikri mülkiyet hakkında ne anlaşılır?

Fikri mülkiyet hakkı, insanın düşünsel çaba ve emeğiyle yarattığı fikri ürünlere ilişkin haklardır. Hukuken gayri maddi mallar olarak tanımlanır ve soyut niteliktedir.

Fikri mülkiyet hakkı, eserlere ilişkin telif hakları ile patentler, faydalı modeller, tasarımlar, coğrafi işaretler, markalar, coğrafi işaretler, yeni bitki çeşitleri, entegre devre topoğrafyalarına ilişkin sınai hakları kapsar. Fikri hakkın sahibi, herkese karşı ileri sürülebilecek tekelleci haklara sahiptir.

• Fikri Mülkiyet Hukuku hangi yasalarla korunur?

Genel olarak eserler, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile telif hakları kapsamında korunur. Patentler, faydalı modeller, tasarımlar, coğrafi işaretler, yeni bitki çeşitleri, markalar ve entegre devre topoğrafları ise 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında korunmaktadır.

Telif hakları ve sınai haklar ayrıca, Türk Ticaret Kanunu'nun haksız rekabet hükümleriyle de korunabilmektedir.

• Eser, eser türleri, eser sahibi kavramları ne ifade eder? Eser sahibi hangi haklara sahiptir?

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun temel amacı eserler üzerindeki fikri hakların korunmasıdır.

Bir fikri ürünün eser olarak değerlendirilebilmesi için aşağıdaki kriterlere sahip olması gerekir:

- İnsan düşüncesi ile meydana getirilmesi,
- Fikrin bir cisim, eşya şeklinde somutlaşması,
- Sahibinin hususiyetini taşıması, yaratıcının bilgi ve birikimlerinin, mesleki eğitiminin, deneyimlerinin ortaya çıkan esere yansımış olması,
- Kanunda belirtilen eser türlerinden birine

ENDÜSTRİYEL HAVALANDIRMA, İKLİMLENDİRME VE SOĞUTMA SANAYİNDE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARININ KORUNMASI

(ilim ve edebiyat eserleri, güzel sanat eserleri, müzik eserleri, sinema eserleri) dahil olması.

İlim ve edebiyat eserleri içinde bilgisayar programları, teknik ve ilmi fotoğraflar, haritalar, planlar, projeler, krokiler, teknik resimler, mimarlık ve şehircilik tasarım projeleri, mimari maketler, endüstri, çevre ve sahne tasarımları gibi eserler yer alır.

Heykeller, grafik eserler, karikatürler, tipler, gravürler, resimler gibi fikri ürünler güzel sanat eserleri grubuna dahildir. Bu eserlerin korunabilmesi için ayrıca estetik değere sahip olması gerekir.

Sözlü ve sözsüz besteler, film müzikleri, cep telefonu melodileri, müzik eserleri olarak değerlendirilir.

Sinema eserleri içinde her nevi konulu filmler, diziler, animasyonlar, reklam filmleri, belgesel filmler yer alır.

Eserin meydana getirilmesi ile eser üzerindeki fikri hak korunması başlar. Tescile gerek yoktur.

Eser sahibi eseri yaratan gerçek kişidir. Birden fazla kişi tarafından meydana getirilen eserlerde, fikri olarak yaratıcı katkıda bulunanlar için birlikte eser sahipliği söz konusudur. Eser üzerindeki haklar mali haklar ve manevi haklar olarak ikiye ayrılır.

Eser sahibi, eser üzerinde adının belirtilmesini isteme, eserin değiştirilmesini önleme ve eserin umuma arz manevi haklarına, çoğaltma, yayma, temsil, işleme, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı mali haklarına sahiptir.

Bir çalışma ilişkisi içerisinde istihdam edilenlerden yaratıcı görev yapan çalışanlar, işveren veya iş sahibi ile aksine bir sözleşme yapmamışlar ise görevlerinin ifası ile ilgili yaratılan fikri ürünler üzerindeki mali hakları kullanma yetkisi çalıştırana aittir. Bu kapsamda mali hakları kullanma yetkisine

sahip olan çalıştıran, eseri çoğaltma(fotoğraf, fotokopi, sabit veya taşınabilir veri deposuna kaydetme), fiziki olarak başkalarına verme, satma, devretme, birden çok kişiye aynı anda temsil etme, elektronik veya dijital ortamda gönderme, paylaşma, iletme, lisans verme gibi haklara sahiptir.

Sipariş yöntemi ile eser(istisna) sözleşmesi kapsamında meydana getirilen eserlerin hak sahibi ise, eseri yaratan, sipariş verilen kişidir.

Eser üzerindeki mali haklar eseri meydana getirenin yaşamı süresince ve ölümünden itibaren 70 yıl süre ile korunur.

•Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Sanayinde fikri haklar nasıl korunur?

Projeler, planlar, teknik resim ve çizimler, maketler, tasarımlar ve tasarım projeleri, bilgisayar programları/ yazılımlar, web sayfalarında yer alan fotoğraflar, videolar, çizimler, makaleler, görseller, veri tabanları telif haklarına ilişkin hukuk ve ceza davalarının konusu olabilmektedir. Telif haklarının korunması bakımından geçici veya sürekli çalışanlarla yapılacak sözleşmeler kadar ticari ilişki içinde yapılan sözleşmeler önem taşımaktadır.

Eser sahibinin yazılı izni olmaksızın kasten eserin çoğaltılması, yayılması, işlenmesi, değiştirilmesi, dağıtılması, temsili, her türlü işaret, ses, görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimi ile izinsiz çoğaltılan eserlerin satışa arz edilmesi, kiralanması, satılması, ödünç verilmesi, ithal veya ihraç edilmesi, kişisel kullanım amacı dışında satın alınması, depolanması halinde 5846 sayılı kanununun 71. Maddesi uyarınca ihlal eden kişiye 1 yıldan 5 yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir. Aynı maddede eser sahibinin manevi haklarının ihlali de çeşitli

ceza yaptırımlarına bağlanmıştır. Suç şikayete bağlıdır. Şikayet süresi fiilin veya failin öğrenilmesinden itibaren 6 aydır. Müzik eserleri, sinema eserleri ve süreli olmayan yayınların bandrolsüz olarak satışa arz edilmesi ve satılması da suç olarak düzenlenmiştir. 5846 sayılı kanun uyarınca eser sahipliğinin tespiti, tecavüzün giderilmesi,

tecavüzün önlenmesi, maddi ve manevi tazminat davalarının açılması suretiyle eser sahiplerinin haklarının korunması mümkündür. Hukuk davaları bakımından tecavüzün giderilmesine bağlı olarak eserlerin kanuna uygun şekilde yazılı izin alınmadan işlenmesi, çoğaltılması, yayılması, temsili veya umuma iletimi halinde; hak sahipleri sözleşme yapılmış olması halinde isteyebileceği bedelin veya tespit edilecek rayiç bedelin 3 kat fazlasına kadar telif tazminatı talep edebilir.

•Marka, patent ve tasarımların tescili nerde yapılır ve koruma süresi ne kadardır?

Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlayan, koruma sınırlarını gösteren işarettir. Kişi adları, sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler, mal veya ambalajların biçimi marka işareti olarak seçilebilir. Seçilen marka işareti, hangi mal veya hizmetler için talep edildiği belirtilerek Türk Patent ve Marka Kurumunda tescil ettirilir. Tescil edilen markaya 10 yıllık bir koruma sağlanır. Bu süre 10'ar yıllık sürelerle uzatılabilir.

Buluş, teknik bir probleme teknik araçların kullanılması yoluyla getirilen çözümdür. Buluş, ürün veya usul (süreç) olabilir. Buluşlar, patent ve faydalı model belgesi ile korunur. Bir buluşa patent alınabilmesi için daha önce Dünya'nın herhangi bir yerinde yazılı ve sözlü anlatım, kullanım veya başka bir biçimde kamuya sunulmamış olması, yani yeni olması, teknik alandaki uzman kişiye göre aşikar olmayacak şekilde buluş basamağını içermesi ve sanayiye uygulanabilir olması gerekir. Küçük buluşlar Dünya'nın herhangi bir yerinde kamuya sunulmamış olması ve sanayiye uygulanabilir olması koşuluyla faydalı model belgesi ile korunur. Korumanın kapsamı, patent veya faydalı model belgesinde belirtilen istemlerle belirlenir. Başvuru tarihinden başlamak üzere patentin koruma süresi 20 yıl, faydalı modelin koruma süresi 10 yıldır.

Tasarım, bir ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, biçim, renk, şekil, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür. Tasarımın korunabilmesi için daha önce sergileme, satış, piyasaya sürme, tarif, yayım, tanıtım veya benzer amaçlı faaliyetlerle kamuya sunulmamış olması, yarattığı genel izlenim itibarıyla ayırt edici özelliğe sahip olması gerekir. Tescilli tasarımların koruma süresi başvuru tarihinden itibaren 5 yıl olup, bu süre beşer yıllık dönemler halinde yenilenerek 25 yıla kadar uzatılabilir. Ayrıca kanunda tescilsiz tasarımların kamuya sunulduğu tarihten itibaren

3 yıl süre ile korunabileceği belirtilmiştir.

Patent, faydalı model ve tasarımlar için tescile yetkili kuruluş Türk Patent ve Marka Kurumu'dur.

•Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Sanayinde sinai haklar nasıl korunur?

Sinai Mülkiyet Kanununda yalnızca marka hakkına tecavüz halinde ceza yaptırımı düzenlenmiştir. Bir başkasının marka hakkına iktibas veya iltibas suretiyle tecavüz ederek mal üreten veya hizmet sunan, satışa arz eden veya satan, ithal ya da ihraç eden, ticari amaçla satın alan, bulunduran, nakleden veya depolayan kişi 1 yıldan 3 yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. Suç şikayete bağlıdır. Şikayet süresi fiilin veya failin öğrenilmesinden itibaren 6 aydır.

Sinai Mülkiyet Kanunu kapsamında markalar bakımından tecavüzün tespiti, tecavüzün durdurulması ve önlenmesi, tecavüzün giderilmesi, maddi ve manevi tazminat ile itibar tazminatı davaları açılabilir. Ayrıca ihlal oluşturan ürünlere el konulması, ürünler üzerinde mülkiyet hakkı tanınması, markanın silinmesi ve imha ile hükmün ilanı da talep edilebilir.

Günümüzde özellikle tanınmış markalar bakımından, marka değeri maddi malların değerinden çok daha yüksektir. Markanın değeri, markaya yapılan yatırım, reklam ve tanıtımlar suretiyle markanın bilinirliğinin artırılmasıyla yükseltilmektedir. Bu açıdan marka işaretinin doğru seçilmesi, bir başkasına ait markanın iktibas oluşturacak şekilde aynıının veya markalar arasında iltibas(karıştırma ihtimali) yaratmayacak şekilde belirlenmesi, tescil prosedüründeki sürelerle uyulması, markanın korunması için aynı veya benzer marka başvurusunda bulunulup bulunulmadığının takip edilmesi, itirazların yapılması gerektiğinde hukuki ve cezai yollara başvurulması gerekir. Bir başka zorunluluk markanın tescil edildiği mal veya hizmet için tescil tarihinden itibaren 5 yıl içinde etkin ve yoğun şekilde kullanılmasıdır.

Markanın gerçek sahibi markayı ilk kez oluşturan ve kullandırır. Bu bakımdan marka tescil edilmiş olsa dahi daha önce aynı mal veya hizmet için bir başkası tarafından kullanılmış ise tescil edilen markanın dava yoluyla hükümsüz kılınabileceği, tescil edilmesine rağmen kullanılmayan markanın ise dava yoluyla (10/01/2024 tarihinden sonra Türk Patent ve Marka Kurumu kararıyla) iptal edilebileceği dikkate alınmalıdır. Daha önce aynı mal veya hizmet için kullanılmış markalar için tescil başvurusu yapılmaması gerektiği gibi ileride kullanılması

planlanmayan mal veya hizmetler yönünden tescilden kaçınılması yerinde olacaktır. Doğru marka seçimi, markanın tescili düşünülen mal veya hizmetler için daha önce kullanılıp kullanılmadığının internet arama motorlarında, marka tesciline ilişkin veri tabanlarında uzmanlarca yeterli araştırmanın yapılmış olmasından geçer.

Patent ve faydalı modeller bakımından cezai yaptırım bulunmamaktadır. Tecavüz fiillerinin durdurulması, tecavüzün giderilmesi, maddi ve manevi tazminat, ürün ve araçlara el konulması ile mülkiyet hakkının tanınması, hükmün ilanı için dava açılabilir.

Patent ve faydalı modele konu olabilecek buluşlar bakımından hukuki sorun yaşanmaması için buluşun daha önce Dünya'nın herhangi bir yerinde kamuya sunulmuş olup olmadığının internet arama motorlarında, ilgili sektörde, özellikle patent veri tabanlarında uzmanlar tarafından doğru yöntemle araştırılması gereklidir. Patent ve faydalı model verilebilirlik koşullarını taşımadığı halde tescil edilen patent ve faydalı modellerin dava yoluyla hükümsüz kılınacağı unutulmamalıdır. Patent veya faydalı modelin korunması için bir başka gereklilik, buluşun korunduğu unsurları taşıyan tescillerin takip edilerek süresinde itiraz prosedürlerinin işletilmesidir.

Tasarımlar bakımından da cezai yaptırım bulunmamaktadır. Tecavüz fiillerinin durdurulması, tecavüzün giderilmesi, maddi ve manevi tazminat, ürün ve araçlara el konulması ile mülkiyet hakkının tanınması, hükmün ilanı için dava açılabilir. Daha önce kamuya sunulmuş veya ayırt edicilik taşımayan tasarımların tescilinden kaçınılmalıdır. Aksi halde yenilik ve ayırt edicilik koşullarını taşımadığı halde tescil edilen tasarımlar dava yoluyla hükümsüz kılınacaktır.

Bir tasarımın tescili düşünüldüğünde, tasarımın aynıının veya benzerinin daha önce kamuya sunulmuş olup olmadığı, tasarımın diğer tasarımlardan ayırt edici özelliklerinin bulunup bulunmadığı konusunun internet arama motorlarında, ilgili sektörde ve tasarım veri tabanlarında uzmanlar tarafından araştırılması yerinde olacaktır. Tescili takiben aynı veya benzer tasarımlar için üçüncü kişilerin tescil başvurusunda bulunmaları halinde itiraz prosedürlerinin işletilmesi,

gerektiğinde dava açılması, tasarımın etkin ve gerektiği şekilde korunmasını sağlayacaktır.

•Endüstriyel Havalandırma, İklimlendirme ve Soğutma Sanayinde fikri mülkiyet hakları bakımından önemli konular nelerdir?

Bilgisayar programları/yazılımlar:

Bilgisayar programlarında kural olarak kaynak ve nesne kodları ile program akışı telif hakları ile korunur, algoritma ve arayüzler koruma dışında kalır.

Telif haklarının korunmasında tescil gerekli bir unsur olmamakla birlikte, bilgisayar programlarının Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel müdürlüğü nezdinde tescili mümkündür. Tescil edilmesi, tescil ettirenin hak sahibi olduğu anlamına gelmez. Ancak, tescil edilmişse açılacak bir davada ispat yükünü karşı tarafa yükler, yani bu durumda tescil ettirenin hak sahibi olmadığının kanıtlanması gerekir.

Öncelikle kullanılan yazılımların lisanslı olmasına, lisansın süresi ve kapsamına dikkat edilmelidir. Lisanssız bilgisayar programlarını kullanan kişiler ve ilgili firma yetkilileri 1 yıldan 5 yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacakları gibi programın rayiç bedelinin 3 katına kadar tazminat ödemek zorunda kalmaktadırlar. Ayrıca lisanssız yazılım nedeniyle işyerinde yapılacak arama veya delil tespiti işlemleri ticari itibara zarar verebilecek, aynı zamanda işlerin aksamasına, gecikmesine neden olacaktır. Bu bakımdan işyerlerindeki bilgisayarlara çalışanların, stajyerlerin, misafir olarak internet bağlantısı kullananların lisanssız yazılım yüklemeleri veya kullanmaları teknik olarak önlenmelidir.

İşyeri sahipleri, yöneticileri ve yetkilileri, işyerlerinde lisanssız yazılım kullanılmasından sorumludur. Bu nedenle, işyerinde internet bağlantısını kullanan tüm bilgisayarlar işyeri yetkililerinin izni ile kullanılmalı ve denetimi sağlanmalıdır.

Lisanssız yazılım nedeniyle arama veya delil tespiti işlemi genellikle bilirkişiler tarafından yapılmaktadır. Bilirkişiler her zaman ehil olmadığından, böyle bir işlem sırasında yazılımın tam olarak yüklenip yüklenmediği, demo olup olmadığı, yükleme tarihi, faaliyetlerde kullanılıp kullanılmadığı, lisans belgelerinin ibrazı ile incelenmesinin sağlanması gerektiğinden hukuki yardım alınmasına önem verilmelidir. Lisanslı programlar bakımından, elektronik ortamda olsa dahi lisans sözleşmelerinin, lisans ile ilgili

e-posta yazışmaları, seri numarası veya anahtar kodlarını içeren dokümanlar, abonelik işlemlerine ilişkin kayıtlar gerektiğinde ibrazı için saklanmalı ve korunmalıdır. Bilgisayar programı lisanslı olsa dahi aynı programın yasal olmayan kodlarla yüklenmesine, sözleşmeye aykırı kullanılmasına izin verilmemelidir.

Çalışanlar tarafından yaratılan yazılımlarla ilgili aksine sözleşme yoksa yazılımın mali hakları kullanma yetkisi iş sahibine ait olacağından, özellikle yazılım kodlarının ilgisiz kişilerin eline geçmemesi için gereken önlemler alınmalıdır. Hizmet alımı ile sağlanan yazılımlarda sözleşmelerin içeriği son derece önemlidir. Sözleşmelerde yazılımın teknik içeriği, teslim aşamaları, teslim zamanı, test süresi, fikri mülkiyet hakları ve gizliliğe ilişkin hükümler bulunmalıdır. Yazılımın, hizmet alınan tarafından tam olarak kurulumu sağlanmalı, test süresi boyunca denetlenmelidir. Hizmet alınan tarafından yazılımın eksik veya ayıplı teslim edilmesi halinde ayıpların giderilmesi ve eksikliklerin giderilmesi ya da geliştirmelerin yapılabilmesi için her aşamada yazılım kodlarının da tesliminin sağlanmasında yarar görülmektedir.

Projeler, Planlar, Krokiler, Teknik Resim ve Çizimler

Projeler, planlar, krokiler, teknik resim ve çizimler eser sayılma koşulları ve özellikle sahibinin hususiyetini taşımaları halinde ilim ve edebiyat eseri olarak koruma altındadır. Bu tür eserlerin çalışanların yaratıcı katkısı ile üretilmesi ve aksine sözleşme olmaması halinde mali hakları kullanma yetkili iş sahibine aittir. Hizmet alımı suretiyle temin ediliyorsa, sözleşme yapılmalı, sözleşmede teknik açıklamalar, fikri mülkiyet ve gizlilik hükümleri, işin teslimine ilişkin bilgiler yer almalıdır. Bu kapsamda, teslimle birlikte usulüne uygun şekilde fikri mülkiyet haklarının iş sahibine ait olacağını kararlaştırılması yerinde olacaktır.

Mimari projelerin izinsiz uygulanması da çoğaltma hakkının ihlalidir. Projeler, planlar, krokiler, teknik resim ve çizimlerin izinsiz olarak çoğaltılması, yayılması, umuma iletimi, kullanılması, uygulanması ceza ve hukuk davalarına konu yapılabilir. Fikirler eser olarak hukuken korunamayacağından, yeni bir proje, üretim tekniği, ürün tasarımı düşüncesi soyut olduğundan, gizlilik sağlanmadan açıklanmasından kaçınılmalıdır.

Web Siteleri

Web siteleri 5846 sayılı yasada yer alan eser gruplarına dahil olmadığından bütün olarak eser

olarak korunmaz. Ancak, web sitesi içeriğinde yer alan eser olma koşullarını taşıyan fotoğraflar, videolar, reklam filmleri, makaleler, yazılımlar ayrı ayrı eser olarak koruma altındadır. Web sitesi tasarımlarında ve geliştirilmesinde, fikri mülkiyet haklarına sahip olunan ya da eser sahiplerinden yazılı izin alınan fotoğrafların kullanılmasına dikkate edilmelidir. Aynı husus web sitesinde kullanılan tüm eserler için geçerlidir.

Markalar

Tescil edilen markanın ürün, ambalaj üzerinde, hizmet sırasında ve web sitesinde, tescil edildiği tüm kelime ve şekil unsurlarıyla aynen kullanılmasına dikkat edilmelidir. Yine başkalarına ait markaların kullanımını gerektiğinde, kullanım için yazılı izinlerin alınmış olması gerekir. Markayı taşıyan ürünün ilk kez satışından sonra, marka hakkı sahibinin ürünün sonraki satışlarını engellemesi mümkün değildir.

Bir marka daha önce üçüncü kişilerce ihdas edilmiş ve kullanılmış ise, kullanılan mal ve hizmetler için sonradan bir başkası tarafından tescil edilmiş olsa dahi bu tescil dava yoluyla hükümsüz kılınabilir. Bu durumda markanın tescil edilmesi bir savunma gerekçesi olmayacaktır. Bu bakımdan, kullanılacak/kullanılan markanın daha önce başkaları tarafından kullanılıp kullanılmadığının tespitinin öneminin tekrarlanması yarar görülür.

Yurt dışında aynı mal veya hizmet için tescil edilen, kullanılan markaların tescilinden kaçınılmalıdır.

Sektörde bilinen tanımlayıcı terimlerin tek başına marka olarak tescili de mümkün değildir.

Patent ve Faydalı Modeller

Patent veya faydalı model başvurusuna ilişkin dokümanların yayınlanmasıyla, buluşun özellikleri kamuya açıklanmış olur. Kamuya açıklama ile taklit edilebilir hale gelir. Bu bakımdan tescilden önce buluş sahibi, patent veya faydalı model tescil başvurusunda bulunarak kamuya açık hale getirmek ya da tescilsiz olarak (knowhow) özellikleri kamuya açıklanmadan korunmasını (haksız rekabet hükümleri) tercih etme konusunda karar vermesi gerekir.

Yukarıda yer verilen açıklamaların dışında, patent ve faydalı modeller bakımından korumanın sınırı başvuru sırasında belirtilen istemler çizecektir. İstemlerin çok daraltılmış olması halinde kolayca aşılması mümkündür. Buna karşı istemlerin çok geniş

tutulması, yeterli açıklıkta olmaması da korumayı güçleştirecektir. Bir ürün, sistem yada usulün patent veya faydalı model hakkına tecavüz oluşturması için, tescil edilmiş olan buluşa ilişkin istemlerin tümünü içermesi gerekir. Bu bakımdan, istemlerin, istem yazım tekniklerine uygun olarak hazırlanması önemlidir. Patentler bakımından önceki referanslara göre tekniğin bilinen durumunun ne olduğu ve ne şekilde aşıldığı, buluş basamağının nasıl gerçekleştiği de istemler ve tarifnamede belirtilmiş olmalıdır. Küçük buluşlar için buluş basamağı gerektirmeyen faydalı model tescili tercih edilmelidir.

Çalışanların yükümlü olduğu faaliyet gereği iş ilişkisi sırasında büyük ölçüde işletmenin deneyim ve çalışmalarına dayanarak meydana getirdiği buluşlar hizmet buluşu, diğerleri serbest buluşur. Çalışan, hizmet buluşu gerçekleştirdiğinde işverene bildirmekle yükümlüdür. İşveren, bildirilen buluş için patent başvurusu yapmazsa, hizmet buluşu serbest buluş haline dönüşür. İşveren, bildirilen hizmet buluşu üzerinde tam hak talep ederse, çalışan makul bedelin ödenmesini isteyebilir. Bu durumda makul bedelin dışında çalışana teşvik ödülü verilir. İşveren kısmi hak talep ederse, işverenin buluşunu kullanması halinde, çalışan makul bedel talep edebilir. Makul bedel, çalışana/çalışanlara hizmet buluşunun gerçekleşmesine katkısı oranında ödenir. Başkalarının patent ve faydalı model haklarına tecavüz edilmemesi için üretim öncesinde aynı ürün, sistem veya usul için daha önce kamuya sunma, kullanım ve tescil olup olmadığı mutlaka araştırılmalıdır.

Bilgisayar programları, teknik alanla ilgisi olmasına karşın tek başına patent olarak tescil edilemez. Ancak buluş konusu makinanın işletilmesi aracı olarak ya da bir sistem patenti içinde tescili mümkün olabilir.

Tasarımlar

Tasarımlar yalnızca görünüme ilişkindir. Sektöre ilişkin ürünlerin büyük bir kısmının genel görünümü benzerdir. Ayrıca teknik zorunluluklar söz konusudur. Bu bakımdan önceki tasarımlara göre sıradan tüketici, üretici ya da tasarım uzmanı olmayan ürün hakkında belli bir derecede birikimi olan bilgilenmiş kullanıcı gözüyle genel izlenim farklılığını yaratan, ayırt edicilik sağlayan tasarımlar tescil edilmelidir. Aynı kural başkalarının haklarına tecavüz edilmemesi için de dikkatle değerlendirilmelidir.

Türkiye 'de tescili bulunmayan, yurt dışı iş ziyaretleri ya da fuarlarda görülen tasarımların tescili de birçok hukuki sorunla karşılaşılmasına neden olacaktır.

Görevli Mahkeme

Türkiye'de ihtisarlaşma anlayışının parçası olarak fikri mülkiyet davaları için Fikri ve Sınai Haklar Hukuk ve Ceza Mahkemeleri görevlidir. Ankara, İstanbul ve İzmir'de kurulan bu mahkemelerin görev çevresi ilin mülki sınırlarıdır. Bu mahkemelerin kurulmadığı yerlerde ise önceden belirlenmiş Asliye Hukuk veya Asliye Ceza Mahkemeleri görevlidir.

Haksız Rekabet

Yukarıda yer verilen telif, patent, faydalı model, tasarım haklarına tecavüz oluşturan fiillerin aynı zamanda haksız rekabet oluşturması mümkündür. Haksız rekabet Türk Ticaret Kanununun 54 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, fikri mülkiyet ihlali ile bağlantılı olarak ya da bağlantısı olmaksızın birçok haksız rekabet fiili hukuk veya ceza davalarının konusu olmaktadır. Türk Ticaret Kanunu'nda haksız rekabet suçunun cezası iki yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmedilmesini gerektirmektedir. Suç şikayete bağlıdır. Şikayet süresi fiilin veya failin öğrenilmesinden itibaren 6 aydır.

Haksız rekabet nedeniyle fiilin haksız olup olmadığının tespiti, haksız rekabetin önlenmesi, sonucu olan maddi durumun ortadan kaldırılması, yanlış veya yanıltıcı beyanların düzeltilmesi, kusur varsa zararın tazmini, manevi tazminat talepli hukuk davaları açılabilir.

Haksız Rekabet Oluşturan Dava Konusu Bazı Fiil Örnekleri

- Rakiplerinin ticarete kullandığı işaret, fotoğraf ve uygulamaları internette kendisine ait gibi yayınlamak,
- Başkalarının ürünlerinin kötülenmesi,
- İşletmesi, ticari faaliyetleri hakkında yanlış ve yanıltıcı beyanlarda bulunmak,
- Çalışanın rekabet yasağına aykırı davranması,
- Başka firmanın fiyat listesi kodlamasını taklit ederek kullanmak,
- Yöneticinin bayilik sözleşmesini kendi adına yapması,
- Bayi olmadığı halde bayi gibi kart bastırıp dağıtmak,
- Ortakların aynı alanda onay almadan yeni şirket kurması

KAYNAKLAR

- [1]YAVUZ, Levent/ALICA,Türkey/MERDİVAN, Fethi-Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014
[2]TEKİNALP,Ünal-Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2012
[3] BAYRAK, Önder-Fikri-Sınai Mülkiyet ve Haksız

Rekabet Suçları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021

- [4]GÜNEŞ, İlhami-Uygulamada Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Haksız Rekabet Davaları, Seçkin yayıncılık, Ankara 2020,
[5]ÇOLAK, Uğur-Türk Marka Hukuku, 12 Levha Yayınları, İstanbul 2018
[6]GÜNEŞ, İlhami-Uygulamalı Marka Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2018
[7]GÜNEŞ, İlhami-Patent ve Faydalı Model Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020
[8]KÖKER, Ali Rıza,YALÇINER, Uğur Gürşad-Patent ve Faydalı Modelden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar, Adalet Yayınevi, Ankara 2020
[9]ŞEHİRALİ ÇELİK, Feyzan Hayal-Tasarımların Haksız Rekabet Hükümlerine Göre Korunması, Bank ve Ticaret hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2014
[10]SULUK, Cahit-Tasarım Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2003
[11]ERDİL, Engin-Haksız Rekabet Hukuku, Vedat kitapçılık, İstanbul 2012

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, Cumhuriyet Savcısı ve Cumhuriyet Başsavcısı olarak görev yapmıştır. Fikri ve Sınai Haklar alanında uzmanlaşmış, Fikri ve Sınai Hakların Etkin Korunması, Fikri Haklar Mevzuatının Avrupa Birliği Mevzuatı İle Uyumunun Sağlanması, Türk Polisi'nin Fikri ve Sınai Haklar Alanında Güçlendirilmesi, Türkiye'de Sınai Hakların Korunması konularında Almanya, Yunanistan, Hollanda, Fransa, Macaristan ile birlikte yapılan Avrupa Birliği eşleştirme projelerinde, yurt içinde ve yurt dışında düzenlenen Hakim, Savcı, Avukat ve Öğrencilere yönelik eğitim çalışmalarında görev almış, 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin daveti üzerine Uluslararası Liderlik Ziyaretçi Programına, Almanya'nın birçok kentinde Alman Uluslararası Hukuki İşbirliği Vakfı tarafından düzenlenen Türkiye'de patent, faydalı model, tasarım, marka koruması hakkında bilgilendirme toplantılarına katılmıştır. 2011 yılından itibaren ayrıca İsveç Hakimleri ile birlikte birçok ilde Hakim ve Cumhuriyet Savcılarına yönelik "Hukukta Alternatif Çözüm Yolları ve Sulhe Teşvik Müessesesi" konulu seminerlerde eğitici olarak görev yapmıştır. Çeşitli üniversitelerde Fikri Mülkiyet Hukuku, Bilişim Hukuku, Tasarım Hukuku dersleri vermektedir. "Bilgisayar Programlarının Adli Soruşturmasında Delillerin Toplanması", "Sınai Mülkiyet Hakkı İle İlgili Suçların Soruşturulması", "Marka Hakkına Tecavüz Suçu", "Taklit Markalı Suç Eşyaları İle İlgili Uygulama Sorunları", "Fikri Mülkiyet Aleyhine İşlenen Suçlar ve Suç Örgütleri" isimli yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır. Halen İzmir Barosu'na kayıtlı olarak avukatlık yapmaktadır.